

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Свилен Тутеков (Православен богословски факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“)

по конкурс за придобиване на академичната длъжност „Доцент“

Област на висше образование – 2. Обществени науки

Професионално направление – 2.4. Религия и теология

Научна специалност - Патрология (епохата на триадологическите дебати)

За нуждите на Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, катедра „Историческо и систематическо богословие“

Конкурсът е публикуван в Държавен вестник, бр. 7/24.01.2014 г.

Кандидат: гл. ас. д-р Светослав Светозаров Риболов, преподавател в Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

1. Данни за кандидата:

Единственият кандидат в конкурса за редовен доцент е гл. ас. д-р Светослав Светозаров Риболов. Професионалната биография на кандидата е безспорно свидетелство за неговата солидна теоретична подготовка и висока квалификация. Предпоставка за това са придобитите ОКС „Магистър“ по Класическа филология и Теология в СУ и в Аристотелевия университет в Солун (Гърция). Към това трябва да се добави и отличната езикова подготовка в областта на древните и на съвременните езици, както и многобройните езикови и научни специализации в страната и в чужбина. От 2005 г. е редовен асистент по Патрология в БФ на СУ, а през 2010 г. придобива научна степен „Доктор по богословие (Патрология)“. През целия период на обучението и на преподавателската си дейност участва в различни специализирани курсове, семинари, научноизследователски проекти и международни образователни и научни програми, което спомага за постоянното повишаване на квалификацията и компетентността му в съответната научна област.

2. Научни трудове:

Гл. ас. д-р Светослав Риболов участва в конкурса с богата научна продукция, включваща солидни разработки с ясен профил в областта на патрологичните изследвания, медиавистиката, историята на византийската книжнина. Общият списък със заглавия включва 2 монографии, 1 тематичен сборник със студии, 28 статии, 1 учебно пособие и 8 превода от старогръцки език с коментари.

За основен хабилитационен труд по процедурата на конкурса би трябвало да се приема монографията **„Иисус Христос – аскет или Спасител. Сотириологичният смисъл на Христовото човечество в първата фаза на арианските спорове (318-362)“**, в която се изследва специфичната сотириологична тъкан на патристичната мисъл от първата фаза на арианските спорове. Монографията е образец за профилирано патрологично изследване, което въвежда в теоретичния дискурс на арианския дебат с ясен акцент върху сотириологичните предпоставки на водещите участници в него. Съчинението притежава всички качества на хабилитационен труд и показва уменията на д-р Риболов да изследва историята на идеите в патристичната епоха и да анализира теоретичните предпоставки и контекста, в който тези идеи се формират. Монографията има несъмнен научен принос като предлага задълбочен аналитичен прочит на сотириологичната проблематика в съчиненията на основните представители на арианството (и най-вече на Арий) и на неговите опоненти (най-вече на св. Атанасий Велики) - анализ, който въвежда в сотириологичната тъкан на самия дебат. В хода на изследването могат да се проследят няколко основни линии: 1) открояват се и се анализират специфичните сотириологични предпоставки в христологията и антропологията на основните участници в дебата; 2) детайлно се анализират теоретичните, библейските и философските равнища в богословския дебат *ариани-антиариани* с оглед предложението христологично-сотириологичен контекст; 3) разкриват се ключови моменти от богословските възгледи на участниците в дебата, което има особено значение за развитието на идеите; 4) с пределна яснота се очертава „моралната“ парадигма на христологията, култивирана в арианството, която впоследствие става устойчив архетип в постнесториянското мислене. Бих открил първата и четвъртата мисловни линии, доколкото те придават особен профил и оригиналност на изследването. Акцентът върху сотириологичните предпоставки на арианските и антиарианските позиции разкрива цялостния *икономиен* хоризонт на светоотеческото богословстване, който трябва да се мисли като херменевтичен ключ за

доближаване до логоса на патристичната мисъл. От друга страна „деконструкцията” на парадигмата на „моралната” христология и нейните ариански корени спомага за всеобхватното осмисляне на арианството и едновременно с това показва несъстоятелността на всички по-късни опити за „морално” интерпретиране на сотириологията – опити, каквито не липсват и днес (включително и в родното ни школко богословие). Според мен именно тези два момента придават на изследването особена оригиналност и са неоспоримо доказват приноса му за патрологичната наука.

Тематичният сборник „**Традиция и контекст**” включва седем различни по обем, тематика и време на написване студии, обединени от идеята за контекстуалното изследване на патристичната традиция. В тях авторът прави своеобразни „сондажи” в самата тъкан на светоотеческата мисловност в ключа на перихоретичното съчетаване на два нейни същностни компонента - *традицията* и *контекста*. Обедняващата изследователска стратегия на д-р Риболов е търсенето на *перихоресиса* между традицията и контекста и именно това обяснява тематичния подбор на текстовете в сборника и отстояваните в тях тези. Когато говори за метода на светите отци или за патристичната рецепция на библейския текст, когато изследва иновативния подход към философията на кападокийците или проследява светоотеческата идея за възстановяването на творението, авторът показва завидно познаване на текстовете и мисълта на отците като носители на една жива традиция, но винаги държи сметка за конкретния културен, социален и исторически контекст, в който тази традиция функционира. Тук бих открил особено студията „**Сотириологията в академичното богословие и „възстановяването на творението” у гръцките отци**” (с. 128-257), в която се изследва сложният проблем за *апокатастасиса* при Ориген и по-късните му корекции в богословието на св. Григорий Нисийски и св. Максим Исповедник. Ясно са открити различните дискурси – космологичен, антропологичен и христологичен, в които всеки от тях търси ключа за решаването на проблема за възстановяването на творението и едновременно с това се поставя въпросът за отчуждаването на схоластическото богословие от автентичната светоотеческа парадигма на сотириологията. Като цяло студиите в сборника са пример за *прочити* на патристичните текстове и за осмисляне на носените от тях богословски идеи в перспективата на перихоресиса между *традицията* и *контекста*, при което патристичното изследване остава свободно от съблазънта на всяка *идеологизация* – както на тоталното деконструиране на *традицията*, така и на почти мистичното

преклонение пред „контекста“ (било текстуален, исторически, социален, културен или философски).

Монографията „**Възвръщането към мистичния опит на отците. Учението за нетварните божествени енергии в гръцкото богословие на XX век**“ предлага обзор на ключовите изследвания по темата за нетварните божествени енергии в съвременното гръцко богословие като едновременно с това се показват пресечните точки в сръбското, румънското и руското богословие и дискусиите със западната наука по въпроса. В изследването се проследяват „пътищата“, по които гръцката богословска мисъл от миналия век се връща към светоотеческия опит и богословието на нетварните божествени енергии като неизменна догматологична и екзистенциално-сотириологична предпоставка на светоотеческия богословски етос. Авторът прави аналитичен преглед на изворите, изходните предпоставки, основните акценти и профила на значимите изследвания по темата, в лицето на най-видните представители на гръцкото богословие. Приносът на предложеното изследване се състои преди всичко в това, че то доближава и прави достъпно за родната ни богословска аудитория едно сравнително малко познато богатство от богословски идеи, които често остават пренебрегнати или недооценени в някои опити за артикулиране на тази тема.

Предложените от д-р Риболов научни статии са посветени на различни теми от патрологията, медиавистиката и византийската книжовност и свидетелстват за многопосочните му научни търсения и за уменията му да изследва различни „сегменти“ от традицията на светоотеческата богословска мисъл. Хронологията и тематичният подбор ясно свидетелстват, че той следва утвърдена изследователска стратегия, познава детайлно изследваната проблематика и притежава всички качества на вече изграден учен.

Не на последно място трябва да се отбележат специализираните преводи на д-р Светослав Риболов на важни светоотечески текстове от старогръцки с придружаващите ги коментари. Доближаването до оригиналните текстове на светоотеческото богословско наследство е безусловна необходимост за всяко задълбочено патрологично изследване и то е отличителна характеристика в цялостната научна работа на кандидата. Безспорно това е изключително важно негово качество като изследовател и в случая то покрива един изключително важен критерий за сериозна научноизследователска работа в областта на патрологията.

Научните постижения на кандидата се потвърждават и от справката за участието му в научни форуми. Активното участие на д-р Риболов в научни конференции и семинари в страната и в чужбина го прави разпознаваем в академичните среди като вече утвърден учен в областта на патрологията и медиавистиката. Освен това през последните години той се утвърди и като преподавател, който успешно внедрява в преподавателската си дейност резултатите от най-новите научни постижения в областта на патрологията и медиавистиката. Доказателство за това е съставената от него **Подробна научна библиография на църковните отци и писатели от III в.**, която спомага за библиографската осведоменост в областта на патрологията и има своето място в учебно-преподавателския процес.

3. Научни приноси:

- Успешно съчетаване на традиционните методи с иновативните подходи за изследване на светоотеческото богословско предание. Утвърждаването на тази изследователска стратегия позволява да се проучва идейното богатство на патристичната традиция и да се проследява развитието на идеите посредством максималното доближаване до писмените извори.
- Следва се един подчертано *контекстуален* подход, който позволява специализирания патрологичен прочит на важните теми от светоотеческото богословие, при който ясно се отчита съответния интелектуален, културен и социален контекст, но едновременно с това винаги се търси вътрешния *логос* на Преданието. Това позволява да се изследва конкретната историческа, културна и социална „плът“ на традицията и да се търсят пътищата, по които нейният богословски *логос* се възплъщава.
- Предлага се богат фактологичен патрологичен материал за последващи интерконтекстуални връзки, които съвременното неопатристично богословие си поставя за цел. Верният прочит на патристичното богословско наследство задава светоотеческите критерии за богословстване във всеки нов контекст.
- Прави се решителна крачка към възстановяване на органичния синтез между патрологията от една страна и историята на догмите и систематическото богословие от друга. Доколкото тази връзка е била разкъсана от псевдоморфозите на модерната и

постмодерната схоластика на академичното богословие усилието за възстановяването на този „перихоресис“ е безусловно необходимо.

- Правят се важни връзки между византийското и поствизантийското богословско наследство и тяхната релевантност в контекста на съвременното православно богословие. Това позволява изследването на рецепцията на византийската патристична мисъл в съответните контексти.

4. Заключение:

Предложените научни публикации и преподавателската работа на гл. ас. д-р Светослав Риболов изцяло отговарят на законовите изисквания и на най-високите академични критерии за заемане на академичната длъжност „Доцент“. Имам пълното основание да оценя максимално високо качествата и научните приноси на кандидата и за настоящата процедура заявявам, че убедено ще гласувам „**За**“ присъждането на академичната длъжност „Доцент“ на гл. ас. д-р Светослав Светозаров Риболов.

24.05.2014 г.

Изготвил становището:

(доц. д-р Свилен Тутеков)